

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 5.

V Ljubljani, 1. marca 1887. l.

XXVII. leto.

Jezikovni pouk z ozirom na vzgojo.

Človek ima zdrave čute, s katerimi zaznava vnanji svet. Iz zaznav nastanejo predstave, katere potem človeški duh na različni način predelava; vsled tega človek misli, čuti in hoče. Misli so podloga govoru ali jeziku, ta pa je glavno merilo duševne sile in omike kakega národa. Razum in govor sta v zelo ozki zvezi mej seboj, kajti kar človek misli, to more drugemu na pravi način priobčiti samo z govorom. Od pravilnega razvitka govora ali jezika je zavisna tudi duševna omika.

A jezikovne vaje imajo tudi veliko vzgojno vrednost. Ta duševno plodnosna cena pa se kaže le tedaj, kadar se obdelavajo metodično in v zvezi z nazorom ali s čitanjem. Jezikovno vzmožnost otrokovo vsovršavati, pravi se ob jednom, pospeševati skupno duševno vzmožnost taistega; pravi se, sosebno mogočno podpirati njegovo intelektualno in estetično omiko. Z vsako novo jezikovno pridobitvijo je združena ob jednom nova duševna pridobitev.

Kakor mišljenje in čutenje, tako je tudi hotenje, teženje in dejanje človeško jako zavisno od pouka sploh, posebno še od jezikovnega. Čutenje in hotenje je v človeški duši najtesneje združeno, kajti oboje izvira iz skupne osnove, iz občuta. Ti občuti se pojavljajo in obnavljajo v naši notranjosti kot veselje ali žalost, poželenje ali mržnja. Te občute ureja praví pouk, čisti in vlada taiste in pripomore, da vzbujena volja vodi prirodne nagone otrokove. Poleg moralnih momentov gre pri tem pouku paziti tudi na estetične vplive, kateri pripomorejo, da se gojencu tega sveta odpró ideali s svojo prostostjo in čistostjo. Kolik kvaren vpliv ima preobilica ali naopačnost v estetični izomiki na zdrav, krepak pouk, uči izkušnja sosebno pri ženskem spolu. Čim bolj pa napreduje omika, v tem čistejši in prostejši obliki se pokazuje idejalnost. Zato vidimo, da merijo na to pridobitev več ali manj vse znanosti. Mnogo ali največ se more v tej zadevi storiti z jezikovnim poukom, ker tu ima učitelj v berilih mnogo več tvarine, s katero more vplivati na otroška srca, nego pri drugih predmetih, čeravno vodijo v tem smislu vsi predmeti k vzvišenemu, k Bogu.

Najvažnejši del jezikovnega pouka je slovstvo, kakoršno se nahaja n. pr. v berilih. Ako se iz splošnega slovstva jemljó le vzorne slike, ki obrazujejo duha in srce, ako vplivajo osobito besede pesnikove v pravem, plemenitem in iskrenem pomenu na čustvo otrokovo ter ga navdušujejo za junake epične in dramatične, — če se razen tega daje otrokom prilika, da deklamujejo na nekak prosto-umeten način (seveda ne preumetno, brez efektov, brez mahanja z rokami, brez izpreminjanja obraza), — če se s takovim

deklamovanjem razvija estetična vzmožnost, — potem leži gotovo v vsem tem precejšnja vzgojujoča sila, ki čaka le pravega mojstra, da jo oživi in na dan spravi.

Ta lepi plod jezikovnega pouka pa bi pohabili, ako bi se n. pr. pri gramatičnem delu predolgo mudili. Tako tudi, ako bi hoteli materini jezik poučevati bolj s pravili nego z vzgledi, ako se spuščamo pri slovniških podatkih preveč v posameznosti ali če celó pesmi slovniško obravnavamo. Prav tako je škodljivo, ako vsako še tako lahko berilce razkladamo na dolgo in široko, lastne opazke dodajemo ter tako otroke spravimo ob blagodejno, srce ogrevajoče čitanje. Samo ob sebi pa se umeva, da otrokom ne bomo podajali ničesa, česar ne razumejo; pač pa moramo berilno tvarino tako razobložiti, da mu brez nobene težave preide v duševno lastnino. Pri tem pa imejmo vedno kot sveto evangelje na umu, da ni treba vseh beril iz otrokove knjige tako nadrobno razlagati, da bi se ne dalo ničesa več iz njih žeti. Zoper to pravilo se le še prečesto pregrešava, zato pa se najde tako malo duševnega dobička. Kaj pomaga otroku, ako vé in zna berilce še tako umetno razložiti, ako vé kakemu izrazu vse sinonimne pomena, ako pa mu ostane pri tem srce prazno, nedelavno, ako se briga le za vnanjo obliko, o vsebini pa nima pojma. Zato tudi vidimo, da se do konca leta zato tako malo beril prebere, ker učitelj misli, da mora pri vsakem berilnem sestavku prodajati svojo modrost na vse mogoče načine. Posledica temu je, da se berilce otrokom popolnem zameri, in da ga le še prisiljeni pogledajo. Večkrat bi že zadostovalo, da se kak odstavek samo prebere, kajti že iz načina, kako se bere, more se razznati, so li otroci razumeli in občutili berilo, ali ne.

Najbolj bode jezikovni pouk deloval vzgojno, ako dovedemo otroke do zasebnega čitanja najboljših pisateljev. Kdor najde že v svoji mladosti okus na klasičnih rečeh, temu bode tudi še pozneje zoprno vse podlo in nizko v zabavi in literaturi. Lepo in vzvišeno, kar smo se učili n. pr. v klasičnih spevih umevati, ceniti in ljubiti, vzpodbuja nas za vso bodočnost, da ohranimo teženje in hrepenenje po enakem v življenji in v čitanji.

Fr. Gabršek.

Zgodovina pedagogije.

(Dalje.)

Ko je grška izobraženost v Rim predirala, nastala je prememba tudi pri vzgoji Rimljanov. Grški učitelji so zelo dohajali v Rim, in vsaki odličnej hotel je imeti na svojem domu grškega pedagoga in učitelja filozofije. Učenje grškega jezika naklonilo je Rimljane, da so začeli tudi svoj jezik znanstveno obdelovati. Tako je nastala višja vrsta šol: „gramatika“ ali „literata“. V take šole so prihajali dečki iz nižjih šol, pri priliki v dvanajstem letu. V njih se je učila gramatika in literatura, kasneje tudi filozofija in matematika. Čitali so se in tolmačili grški in latinski pesniški in prozaični pisatelji, osobito govorniki. Mnogo se je učilo iz glave, da se je s tem uril spomin.

S 16. letom zaménjal je deček svojo deško obleko (toga praetexta) z možko obleko (toga virilis) ter izstopil iz šole gramatike, da se je pripravil za svoj bodoči poklic. Navadno je šel kakor mladenič k znamenitemu možu one stroke, kateri se je namenil posvetiti; pri njem se je torej uril v vsem, kar mu je bilo potrebno. Kasneje v dobi republike so bile osnovane še govorniške ali retorske šole. V njih se je mladina vadila sestavljati govore in jih lepo govoriti, a učila se je tudi filozofije kot najznamenitnejše pomožne znanosti retorike. Po vrh tega je hodila tudi v forum, kjer je čula znamenite govornike, katere je posnemala. V dobi cesarstva so se šole zelo pomnožile. Pouk v